

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4 (2)

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

BYUDJET SUBYEKTLARI ISHTIROKINI QISQARTIRISH ASOSIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	16
PhD. Mahmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	25
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz Maxmudovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI.....	30
Atamurodov Saidmurad Yaxyoyevich, Sindarova Aziza Musurmon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	42
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	50
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	55
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	60
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	65
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDIT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	70
Xamidova Zarifa Urol qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	74
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
XIZMATLAR SEKTORI RIVOJLANISHINING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMI.....	77
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	84
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	89
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	94
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	100
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
IMPROVING THE EFFICIENCY OF BANKS' GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN.....	105
Maxmudov Rahimjon	
MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TAKOMILLASHTIRISH VA YANADA OSHIRISH.....	109
Abduraxmonova Gulmira	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	114
Teshabayev Dilmurod Boxodir o'g'li	

FARG 'ONA VILOYATINING INNOVATSION RIVOJLANISHI.....	120
Tuychieva Odina Nabiyeвна	
INDICATORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE "GREEN" ECONOMY.....	131
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICH LARI.....	140
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	144
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	149
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	156
Odinayev Ravzatullo Asatulloevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Karimov Alibek Valievich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA FRANCHAYZING TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA PLATFORMA MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	167
Xodjayeв Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li	
"O'ZBEKISTON GTL" MAHSULOTLARINING FIZIK-KIMYOVIY XOSSALARI VA ULARNI KOMPOUDIRLASH ASOSIDA EKOLOGIK TOZA YOQILG'ILAR OLIISH ISTIQBOLLARI.....	173
Ro'ziyev Aliakbar, Hayitov Ruslan, Mavlonov Shohrux	
HUDUDIY MEHNAT BANDLIGINI TA'MINLASHDA AVTOSERVIS KORXONALARINING ROLI.....	179
Marqayev Xurshid Aliqulovich	
ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	183
Zaripova Sayohat Zafarovna	
XIZMATLAR SOHASINI BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR: AGROTURIZM VA RAQAMLI XIZMATLAR ASOSIDA TAHLIL (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA).....	188
Oktamjonova Gulira'no Ikromjon qizi	
BUXORO VILOYATI UY XO'JALIKLARI HAYOT SIFATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHVOLI: SO'ROVNOMA NATIJALARI TAHLILI.....	192
Nizomov Asliddin, Musulmonova Shahlo, Izzatullayeva Ma'mura	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES..	199
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
QORA METALLURGIYA SANOATI VA ULARNING ISHLATILISHI.....	203
Sarimsakov Alisher Ubaydullaevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	209
Yusupov Farhod Adamboyevich	
TASVIRLARDAN YO'L BELGILARINI TANIB OLIISH ALGORITMLARI VA DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH.....	214
Toyirov Akbar Xasanovich, Yuldoshov Abdurahmon Baxtiyorovich	
OLIIY TA'LIMNI MOLIVALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: SINGAPUR MISOLIDA.....	218
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	

MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN TURIZM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI.....	222
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI ICHKI AUDITNING ANALITIK KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	226
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
ГЛИНИСТЫЕ СЛАНЦЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО И ЮЖНОГО УЗБЕКИСТАНА КАК СЫРЬЕВАЯ СМЕСЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ПОРТЛАНДЦЕМЕНТА.....	231
Карабаев А.М., Абдуллаева Д.Ф., Абдуллаев У.Х. Андакулова Н.Н.	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ.....	237
Садиков Жaxonгир Носирджанович, Даулетмуратова Дилбар Калмуқанмед кизи	
РАЗРАБОТКА МЕХАТРОННОГО МОДУЛЯ ДЛЯ ВЫРАВНИВАНИЯ ПОВЕРХНОСТИ МЕТАЛЛА ПОСЛЕ ЗАЛИВКИ.....	243
Мирджуроев Сарвар Алишер угли	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING TA'SIRI ..	246
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI	250
O'rinboev Ulug'bek Otabekovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПОРИСТОЙ СТРУКТУРЫ И ВЛАГОПОГЛОЩАЮЩИХ СВОЙСТВ КОМПОЗИТНОГО ВЯЖУЩЕГО	259
Тургунбаев Уринбек, Шарипова Дилафруз, Худойбердиев Жамшид	
ИССЛЕДОВАНИЕ НАПРЯЖЕННО-ДЕФОРМИРОВАННОГО СОСТОЯНИЯ ЯЧЕЙКИ СВЕТОПРОЗРАЧНОГО ОГРАЖДЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ЛОКАЛЬНОЙ СЕЙСМИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ.....	265
Давронов Олимбек, Туляганов Азиз	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARNING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	271
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	276
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	
MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARINING BIZNES JARAYONLARINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI (BPM, LEAN VA SIX SIGMA YONDASHUVLARI MISOLIDA) ..	279
Azimova Maxfuza Rashidovna	
QURILISH SANOATI KORXONALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNI EKOLOGIK BOSHQARISH TAMOIYILLARI	284
Xolov Xamza Tojiddinovich	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BILAN TA'MINLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: EKONOMETRIK TAHLIL VA PROGNOZLASH	292
Matjonov Bekjon Ravshonbekovich, Ibragimova Nodira Kadamovna	
A THEORETICAL MODEL LINKING GENDER EQUALITY AND MANAGEMENT EFFICIENCY.....	297
Ochilova Intizor Sadikovna	
QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELIDAN KUTILAYOTGAN DAROMADGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODEL ORQALI BAHOLASH.....	303
Sindarov Fazliddin Kaxramonovich	
MAMLAKAT KIMYO SANOATIDAGI KORXONALAR FAOLIYATIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH JARAYONI VA ULARNING TAHLILI.....	312
Odilova Malika Abdushukur qizi	

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI ISHLAB CHIQRISH SANOATIGA JORIY ETISH	317
Abdivoyitova Sarvinoz Abduxayit qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV HISOB TIZIMINI TASHKIL ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	321
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	326
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA TENDENSIYALARI.....	332
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
USING ENGINEERING MODELS TO MEASURE SME RISKS IN UZBEKISTAN.....	340
Djumabayeva Dilobar Asatillayevna	
BANK FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ASOSIY MASALALARI.....	347
Yusufov Javohirtshoh Ozod o'g'li, Xolmirzayev Elbek Baxtiyorovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR JARAYONIDA TALABALARNING IJODKORLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	353
Meyliyeva Shoxista Rustamovna	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	358
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA ELEKTR YORITISH MAHSULOTLARI BOZORINI INNOVATSION LOKALIZATSIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: DINAMIKA, TAHLIL VA PROGNOZ	363
Jurayev Murotjon Sotivoldiyevich	
HUUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH VA REYTINGLASH.....	371
Kosimov Bobir Abdigafarovich	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLUATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	376
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	383
Мурадов Алишер Курбанбаевич	
ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС-ПАРАДИГМЫ АГРОТУРИЗМА КАК УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	390
Усманова Диляфруз Каршиевна	
WAYS TO IMPROVE THE REGIONAL STRUCTURE OF THE INDUSTRY OF NAVAI REGION	396
Uralov Eliboy Omonovich	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULK SOLIG'INI TAKOMILLASHTIRISHDA SAMARALI XORIJIY TAJRIBA	400
Safarova Shahzoda	
НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА.....	405
Рафиева Зарина Хусановна	
INDUSTRY 4.0 SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING ILMIY-AMALIY MASALALARI.....	410
Djuraeva Guzal Shavkatovna	

SUG'URTA TASHKILOTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	414
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
TIJORAT BANKLARIDA AKTIVLAR SIFATINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	418
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СЛОВАРЯ И ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	425
Рихсибоева Нигора Низомиддин кизи, Тоймухамедова Дилобар Хуснитдиновна	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	434
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
KAM SUV TALABCHAN SEMENT OLISH UCHUN RATSIONAL TARKIBNI TADQIQ QILISH.....	440
X.V. Yusupov, Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
ENHANCING THE EFFICIENCY OF ISLAMIC FINANCING MECHANISMS IN EMERGING ECONOMIES: EVIDENCE FROM MURABAHA-BASED INSTRUMENTS AND PUBLIC-PRIVATE INVESTMENT MODELS.....	445
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	453
Ibragimov Husen Ismailovich	
STUDIES ON OBTAINING AZOSUPERPHOSPHATE BY TREATING HIGH-CARBONATE, LOW-GRADE CENTRAL KYZYLKUM PHOSPHORITES WITH VARIOUS DOSAGES OF AMMONIUM SULFATE AND SULFURIC ACID.....	457
Saidov Hakimboy O'rinboyevich	
HUDUDIY SANOAT ISHLAB CHIQARISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	463
Avliyaqulov Xudoyberdi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
NAVOIY VILOYATI SANOATI RIVOJLANISHINI BANDLIK VA INVESTITSIYA OQIMLARI ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	466
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	474
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
YER VA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI VA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	480
Rustamov Umidjon Xayitboyevich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI.....	485
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMLARIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISH VA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI.....	494
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li, Saydullayeva Dilnoza Komil qizi	
BENTONIT YORDAMIDA ISHLATILGAN TURBINA MOYLARINI TOZALASH ASOSIDA BAZAVIY MOY OLISH IMKONIYATLARI.....	502
Salomatov Behruz To'ymurodovich, Panoyev Nodir Shavkatovich, Safarov Jasur Alijon o'g'li	
INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARIDA QAROR QABUL QILISH VA KOMMUNIKATSIYA SAMARADORLIGI.....	506
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	

CHEMICAL-MINERALOGICAL CHARACTERIZATION AND DRY BENEFICIATION TECHNOLOGY OF FELDSPAR FROM THE SULTAN UVAYS DEPOSIT	512
Buranova Dinara Baxtiyarovna	
TRANSPORT LOGISTIKASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTI ORQALI YUK TASHISH JARAYONIDAGI TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASHNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	520
Jabborov Islom Xusan o'g'li	
MAGNIT O'ZAGI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORLARDA MEKANIK ZO'RIQISH VA ISROFLARNI KAMAYTIRISH HAMDA TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MAQSADIDA ELLIPS KESIMNING OPTIMAL PARAMETRLARINI TANLASH.....	524
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ОТ ДЕКЛАРАЦИЙ К ДЕЙСТВИЮ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ БАРЬЕРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	531
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
ISSIQLIK ELEKTR STANSIYALARI ISHINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BASHORAT QILISH VA YAXSHILASH.....	536
Axmadjonov Ixtiyorjon Rovshanjon o'g'li, Umurzakova Dilnoza Maxamadjanovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI QAYTARISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN RISKKA ASOSLANGAN MODEL	542
Tuxliyev Bozor Karimovich, Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich	
O'ZBEKISTONDA AGROFOTOVOLTAIKA: ILMIY-AMALIY RIVOJLANISH, PILOT LOYIHALAR VALIDATSIIYASI VA ME'YORIY-HUQUQIY ISTIQBOLLAR	552
Shog'o'chqorov Sanjar Qodir o'g'li	
MINTAQAVIY INFRATUZILMANING IJTIMOYIY TABAQALASHUVGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	563
Babjanova Dilfuza Abdurasulovna	
SANOAT KORXONALARIDA KLASTERLASHUV JARAYONLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI PLATFORMALARNING AHAMIYATI	568
Xusanova Malohat Mingnorovna	
ПРИМЕНЕНИЕ АЛГОРИТМИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ФИНАНСОВОМ УЧЁТЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ НЕФТЕГАЗОПЕРЕРАБОТКИ.....	574
Икрамова Хилола Ровшан кизи	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH.....	583
Nurova Farog'at Salohiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA XARAJATLAR SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA AUTSORSING VA AUTSTAFFINGDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	590
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	
TIJORAT BANKLARIDA YASHIL DEPOZITLAR VA YASHIL KREDITLAR HAJMINI OSHIRISH YO'LLARI .	596
Berdiyev Akram O'ktamovich	
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI	601
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi	
DAVLATNING IJTIMOYIY SOHA MUASSASALARI MOLIYAVIY RESURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH	608
Hasanov To'liqin Axmatovich	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH MARKAZLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	616
Urazov Sadulla Shodiyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI SAVDOSINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	621
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	625
Junaydullaev Mels Asliddin o'g'li	
ECONOMIC SOLUTIONS OF THE COLLECTOR SYSTEM FOR THE EFFECTIVE USE OF THE UNDERGROUND ENVIRONMENT IN URBAN PLANNING.....	630
Usmonov Quvvat Turdievich, Orazbayeva Nazokat Maksetovna, Usmonova Madina Quvvat qizi	
SUN'YI INTELLEKT VA MASHINALI O'RGANISH TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINI HUDUDLAR VA TARMOQLAR KESIMIDA TAHLIL QILISH.....	635
Muxamadjonova Durdona Adashboy qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQLARNING ROLI	642
P.SH. Usmonov	
ASINXRON MOTORLARDAGI TASHQI SOCHILMA MAGNIT MAYDONINI O'LCHASH ORQALI DIAGNOSTIKA QILISH.....	646
Pirmatov Nurali, Bekishev Allabergen, Kurbonov Najmiddin, Jalilov Akobir	
ОСОБЕННОСТИ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ	652
Х.Б. Убайдуллаев	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	659
Rapikov Toxirjon Yuldashbayevich	
"QUYUV MEKANIKA ZAVODI" AJDA ASOSIY VOSITALARNING BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	664
Suyunova Zuxra Bahodir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MILLIY TO'LOV TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	670
Amonov Alisher Rajab o'g'li	
VALYUTA BOZORI KUTILMALARI VA ISHONCH OMILINING MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIDAGI ROLI: KUTISHLAR NAZARIYASI ASOSIDA TAHLIL.....	675
G'afurov Olimjon G'olib o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK AMALIYOTIDA ISLOM MOLIYASI QOIDALARIGA AMAL QILUVCHI BANKLAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH.....	679
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
ИСКОННЫЕ СЛОВА, ЗАИМСТВОВАНИЯ И КАЛЬКИРОВАНИЕ В ГЕНДЕРНОЙ ЛЕКСИКЕ РУССКОГО ЯЗЫКА: ДИАХРОНИЧЕСКИЙ И СИНХРОНИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ	687
Худойкулова Феруза Меликуловна	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY SAMARADORLIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARI.....	693
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	

JISMONIY SHAXSLARNI SOLIQQA TORTISHDA XALQARO FISKAL RAG‘BATLANTIRISH TAJRIBASI VA UNING O‘ZBEKISTONDA QO‘LLANILISHI: IJTIMOIIY-EKOLOGIK YONDASHUV	700
Saidrasulov Ibrohim Ixtiyor o‘g‘li	
XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA ICHKI AUDITNI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI	705
Maxmudova Sharifa Elmurodovna	
DEVELOPMENT OF E-LEARNING AND EDUCATIONAL PLATFORMS IN UZBEKISTAN	713
Akhrorova Munavvar, Elshodbek Musayev, Fazilat Kamalova, Rahmatjon Erkaboyev, Sabrina Ziyakulova	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MAJBURIYATLARNING IQTISODIY MOHIYATI, TASNIFI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	721
Amirov Askar Aktamovich	
SUG‘URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY JIHALARI	725
Mamadjanov Shuhrat Jalolidinovich	
BUDJETLARARO MUNOSABATLAR ORQALI HUDUDLAR O‘RTASIDAGI MOLIYAVIY NOMUTANOSIBLIKNI BARTARAF ETISHNING NAZARIY JIHALARI	730
Alimqulov Hikmatulla Baxrom o‘g‘li	
SURXONDARYO VILOYATI SHEROBOD TUMANI TUPROQLARINING XOSSALARI VA ULARNING SIFAT KO‘RSATKICHLARI	735
Botirov Behzod Bahodir o‘g‘li	
DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISHDA RAQAMLI MONITORING TIZIMLARINING FISKAL SAMARADORLIKKA TA‘SIRI	740
Berdibekov Adhamjon Ilhomjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING O‘ZGARISH TENDENSIYALARI	745
Ashirov Jasur Dilshod o‘g‘li	

O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING O'ZGARISH TENDENSIYALARI

Ashirov Jasur Dilshod o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi
Iqtisodiy jinoyatlarga kurashish departamentining
Davlat moliyaviy nazorat inspeksiyasi katta taftishchisi

Annotatsiya: O'zbekistonda davlat budjeti xarajatlarning o'zgarish tendensiyalari, ularning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati hamda davlat moliyaviy nazorati tizimi bilan o'zaro bog'liqligi tahlil qilingan. Tadqiqot davomida davlat budjeti xarajatlarning tarkibiy tuzilmasi, ularning yo'nalishlari va moliyalashtirish mexanizmlaridagi o'zgarishlar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, 2026–2030-yillarga mo'ljallangan prognoz ssenariylari asosida davlat xarajatlarning istiqboldagi rivojlanish tendensiyalari baholangan. Tadqiqot natijalari davlat budjeti mablag'laridan samarali foydalanish, moliyaviy intizomni mustahkamlash hamda davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Maqolada davlat xarajatlarning ijtimoiy yo'naltirilganligi, budget siyosatining barqaror iqtisodiy rivojlanishga ta'siri va moliyaviy nazorat tizimining strategik ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: davlat budjeti, budget xarajatlari, moliyaviy nazorat, davlat moliyasi, budget siyosati, iqtisodiy rivojlanish, moliyaviy intizom, prognozlash, ijtimoiy xarajatlar, davlat boshqaruvi.

Abstract: This article analyzes the changing trends of state budget expenditures in Uzbekistan, their economic and social significance, and their relationship with the system of public financial control. The study examines the structural composition of budget expenditures, their directions, and changes in financing mechanisms. In addition, future development trends of government expenditures for 2026–2030 are assessed based on forecast scenarios. The research findings highlight the importance of efficient use of state budget funds, strengthening financial discipline, and improving the public financial control system. The article also discusses the social orientation of public expenditures, the impact of budget policy on sustainable economic development, and the strategic role of financial control mechanisms.

Keywords: state budget, budget expenditures, financial control, public finance, budget policy, economic development, financial discipline, forecasting, social expenditures, public administration.

Аннотация: В данной статье проанализированы тенденции изменения расходов государственного бюджета Узбекистана, их экономическое и социальное значение, а также взаимосвязь с системой государственного финансового контроля. В ходе исследования рассмотрены структура бюджетных расходов, их направления и изменения механизмов финансирования. Кроме того, на основе прогнозных сценариев на 2026–2030 годы оценены перспективные тенденции развития государственных расходов. Результаты исследования показывают необходимость эффективного использования средств государственного бюджета, укрепления финансовой дисциплины и совершенствования системы государственного финансового контроля. В статье также раскрываются социальная направленность государственных расходов, влияние бюджетной политики на устойчивое экономическое развитие и стратегическое значение системы финансового контроля.

Ключевые слова: государственный бюджет, бюджетные расходы, финансовый контроль, государственные финансы, бюджетная политика, экономическое развитие, финансовая дисциплина, прогнозирование, социальные расходы, государственное управление.

KIRISH

Davlat budjeti har qanday mamlakat iqtisodiyotining muhim moliyaviy asoslaridan biri hisoblanadi. U orqali davlat o'zining iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy vazifalarini amalga oshiradi hamda jamiyat taraqqiyotini ta'minlashga xizmat qiladigan asosiy moliyaviy resurslarni boshqaradi. Shu sababli davlat budjeti xarajatlarning shakllanishi, tarkibi va o'zgarish tendensiyalarini o'rganish zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, davlat boshqaruvi

tizimini modernizatsiya qilish, ijtimoiy himoya va infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar davlat budjeti xarajatlari hajmining oshishiga va ularning tarkibiy jihatdan takomillashuviga olib kelmoqda. Ayniqsa, ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya, davlat boshqaruvi va investitsion dasturlarni moliyalashtirish xarajatlari davlat budjeti siyosatining ustuvor yo'nalishlariga aylanmoqda.

Davlat budjeti xarajatlarining o'zgarish tendensiyalarini tahlil qilish nafaqat moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini baholash, balki davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki budjet xarajatlarining hajmi va tarkibidagi o'zgarishlar iqtisodiy barqarorlik, moliyaviy intizom hamda davlatning uzoq muddatli rivojlanish strategiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Davlat budjeti xarajatlarining ijtimoiy yo'naltirilganligi aholining turmush darajasi, davlat xizmatlari sifati va jamiytdagi ijtimoiy barqarorlik bilan chambarchas bog'liqdir. Shu nuqtayi nazardan budjet xarajatlarini tahlil qilish, ularning iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini baholash hamda istiqboldagi rivojlanish tendensiyalarini prognoz qilish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

O'zbekistonda davlat budjeti xarajatlarining o'zgarish tendensiyalari, ularning tarkibiy xususiyatlari hamda davlat moliyaviy nazorati tizimiga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, 2026–2030-yillarga mo'ljallangan prognoz ssenariylari asosida budjet xarajatlarining istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari baholanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Davlat budjeti xarajatlari va davlat moliyaviy nazorati tizimi masalalari iqtisodchi olimlar tomonidan keng o'rganilgan ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xususan, davlat moliyasini boshqarish, budjet xarajatlarining samaradorligini oshirish hamda moliyaviy nazorat mexanizmlarini takomillashtirish masalalari xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar ilmiy ishlarida muhim o'rin egallaydi.

Richard Musgrave davlat moliyasining nazariy asoslarini ishlab chiqib, davlat xarajatlarining asosiy vazifalari iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, resurslarni samarali taqsimlash va ijtimoiy tenglikka erishishdan iborat ekanligini ta'kidlagan. Uning fikricha, davlat budjeti xarajatlari iqtisodiy rivojlanishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi.

Iqtisodchi olim Joseph Stiglitz esa davlat sektorining iqtisodiyotdagi rolini tahlil qilib, budjet mablag'laridan samarali foydalanish va davlat xarajatlari ustidan shaffof nazoratni kuchaytirish iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim omil ekanligini qayd etgan. Olim davlat xarajatlarini rejalashtirishda ijtimoiy manfaatdorlik tamoyiliga alohida e'tibor qaratadi.

James Buchanan davlat xarajatlarini "jamoat tanlovi nazariyasi" asosida o'rganib, budjet mablag'larini taqsimlash jarayonida davlat organlari faoliyati ustidan nazoratning zarurligini asoslab bergan. Uning tadqiqotlarida davlat xarajatlari va moliyaviy intizom o'rtasidagi bog'liqlik chuqur tahlil qilingan.

L. I. Yakobson davlat budjeti xarajatlarini boshqarish tizimini tadqiq etib, davlat moliyaviy nazorati samaradorligi budjet siyosatining natijadorligiga bevosita ta'sir qilishini ta'kidlagan. U davlat xarajatlarini nazorat qilishda audit va monitoring tizimlarining ahamiyatini alohida ko'rsatib o'tgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'zbekistonda davlat budjeti xarajatlarining o'zgarish tendensiyalarini tahlil qilish hamda davlat moliyaviy nazorati tizimi samaradorligiga ta'sirini baholash maqsadida kompleks ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil, dinamik qatorlar usuli, prognozlash hamda tizimli yondashuv metodlari qo'llanildi.

Tahlil va natijalar

Davlat moliyaviy nazorati tizimining qamrovi xususida fikr yuritganda, avvalo davlat moliyasiga e'tiborni qaratishimiz lozim. Chunki moliyaviy nazoratning obyekti sifatida budjet tashkilotlarini e'tirof etish zamonaviy davlat moliyaviy nazorati konsepsiyasi uchun bir tomonlama qarash bo'lib, dunyoning ko'plab mamlakatlarida davlat moliyasini sarflashda budjet tashkilotlaridan tashqari boshqa ko'plab usul va vositalardan foydalanilmoqda. Shuning uchun ham eng muntazam va doimiy obyekt sifatida, bizningcha, asosiy e'tiborni moliyaviy mablag'larga qaratish lozim.

Davlat budjeti xarajatlari bo'yicha so'z borganda, uning huquqiy va ijtimoiy asoslariga e'tiborni qaratish lozim. Xalqaro tajribada davlatning xarajat qilishining asosiy sababi sifatida konstitutsiya yoki unga tenglashtirilgan oliy yuridik hujjat bilan davlat o'z zimmasiga olgan vazifa va majburiyatlarni bajarishi keltiriladi. Ya'ni davlat oliy yuridik hujjat bilan o'zini tashkil qiluvchi xalqdan vakolat va majburiyatlarni oladi. Vakolatlarni tasarruf etish hamda majburiyatlarni bajarish uchun esa, albatta, moliyaviy manba kerak bo'ladi. Shuning uchun ham davlat moliyaviy mablag'larni jamg'aradi va uni xarajat qilish asosida o'z vazifa va majburiyatlarini vakolati doirasida bajaradi. Bundan shunday xulosa qilish mumkinki, davlat xarajatlari nafaqat moliyaviy oqimlar va

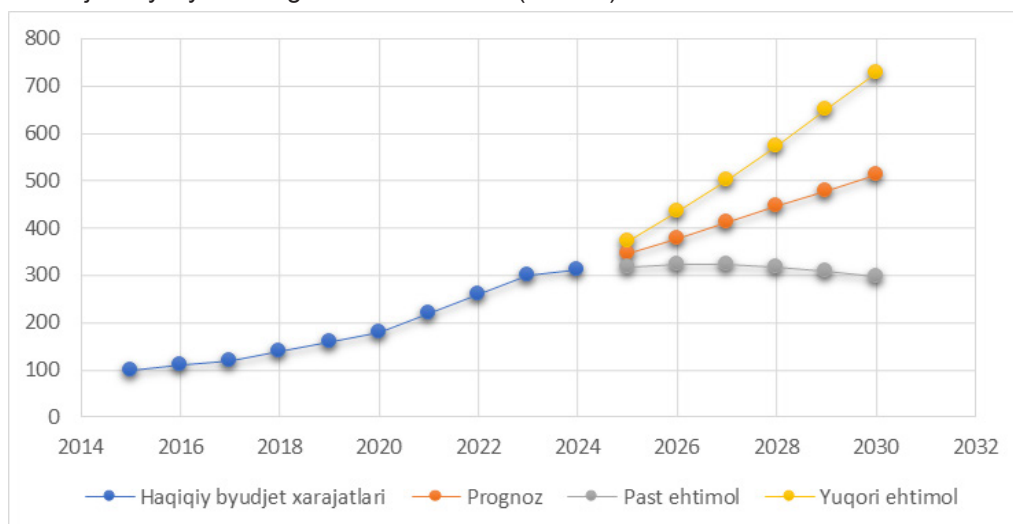

ularni boshqarish, balki o'z vazifa va majburiyatlarini bajarish hamdir. Bu ma'noda davlat xarajatlari juda jiddiy masalaga aylanadi va bu, o'z navbatida, uning moliyaviy nazoratini ta'minlashning maqsadi hamda maqomiga o'zgacha qarashga majbur qiladi.

Davlat moliyaviy nazoratining moliyaviy intizomni ta'minlash asosida davlat xarajatlarini moliyalashtirishning barqaror va samarali usullarini ta'minlash orqali vazifa va majburiyatlarni o'z vaqtida va sifatli bajarilishiga xizmat qilishi eng muhim masala bo'lib, bu davlatning uzoq vaqt barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Ikkinchi holat, ya'ni moliyaviy xato va kamchiliklarni aniqlash hamda aybdorlarni jazolash masalasi, bizningcha, alohida huquqni muhofaza qiluvchi organlarning vazifasi bo'lib, uni amalga oshirish muhimlik darajasi jihatidan davlatning vazifa va majburiyatlarining bajarilishiga teng bo'lmaydi.

Davlat budjeti xarajatlarining ijtimoiy asoslari to'g'risida so'z borganda, avvalo xalqning yoki aholining davlatga bo'lgan ishonchi va uning o'z vazifalarini bajarishdan qoniqishini keltirib o'tishimiz lozim bo'ladi. Shuningdek, davlat budjeti xarajatlarining barchasi ham konstitutsiya bilan belgilangan vazifa va majburiyatlarni amalga oshirishga yetarli bo'lmisligi mumkin. Bunday hollarda xarajatlarni ijtimoiy jihatdan maqsadga muvofiq, eng zaruridan belgilab olish hamda birinchi navbatda shularni moliyalashtirish amalga oshiriladi. Bunda, albatta, ijtimoiy qatlamlar va ularning holati hisobga olinadi. Masalan, bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida kam ta'minlangan qatlamni ijtimoiy himoya qilish orqali bozor iqtisodiyoti ular hayotini qiyinlashtirishini cheklab turish mumkin bo'ladi. Bunday hollarda davlat ijtimoiy himoyani moliyalashtirishga alohida e'tibor qaratadi.

Davlatning o'z vazifa va majburiyatlarini bir paytda muvofiqlashtirilgan holda bajarishi muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda davlatning ba'zi vazifalari boshqalariga muayyan muddatda zid kelishi yoki bir-birini inkor etishi yoxud birini taqozo qilishi mumkin. Bunday hollarda davlat moliyaviy ta'minotning yetarli yoki yetarli emasligidan qat'i nazar, avvalo vazifalarni muvofiqlashtirib olishi lozim bo'ladi. Masalan, ayrim iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir qiladigan masalalar ekologiyani yomonlashtirishi mumkin va har ikkisi ham davlatning vazifasi bo'lganligi sababli u ularning birini tanlashi yoki o'zaro muvofiqlashtirishi lozim bo'ladi. Mana shunday holatlarda ijtimoiy siyosatning o'rni katta bo'ladi (1-rasm).

1-rasm. Davlat budjeti xarajatlarining 2026-2030-yillardagi o'zgarishlari prognozi (trln so'mda)¹

Davlat moliyaviy nazorati tizimining qamrovini kengaytirish maqsadida budjet xarajatlarining tarkibiy tuzilmasini chuqur tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki budjet xarajatlarining xilma-xilligi davlatning vazifa va majburiyatlari ko'lami, ularning sohaviy xususiyatlari hamda tashkiliy jihatdan murakkablik darajasi bilan belgilanadi.

Budjet xarajatlarining yo'nalishlari ularning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatiga qarab shakllanadi. Shu sababli turli yo'nalishlar uchun turlicha moliyalashtirish mexanizmlari qo'llaniladi. Bu esa, o'z navbatida, davlat moliyaviy nazorati tizimining usullari, vositalari, tashkiliy tuzilmasi va amaliy mexanizmlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

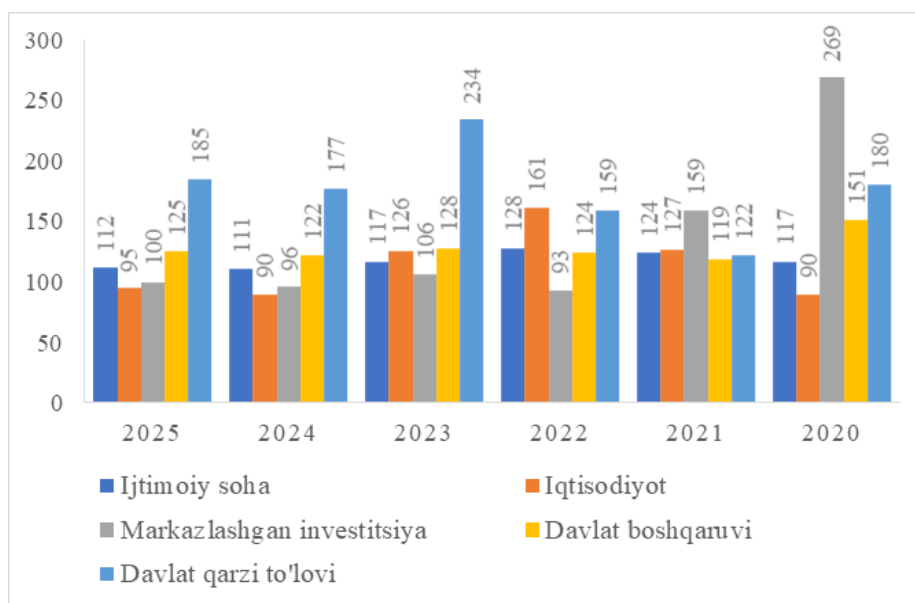
Davlat budjeti xarajatlarining tarkibiy va funksional xususiyatlarini chuqur o'rganish hamda ular asosida nazorat tizimini moslashtirish davlat moliyaviy nazorati samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Davlat budjeti xarajatlarining past, o'rta va yuqori ssenariylari shakllantirilgan bo'lib, ular 2015–2024-yillar oralig'idagi o'n yillik ma'lumotlar asosida hisoblab chiqilgan. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, past ssenariyda davlat budjeti xarajatlari 2030-yilga kelib nisbatan sekin o'sish sur'atini namoyon etib, 2024-yilga nisbatan atigi

1 Manba: muallif ishlanmasi.

15 trln so'mga ortishi mumkin. Bu esa amalda xarajatlar hajmining deyarli barqaror saqlanib qolishini anglatadi.

Davlat boshqaruvi xarajatlari ham muhim yo'nalishlardan biri bo'lib, ular 2024-yilda 2020-yilga nisbatan sezilarli darajada oshgan. Ushbu xarajatlarning o'sishi davlat boshqaruvi tizimining kengayishi va uning funksional vazifalarining ortib borishi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, bu yo'nalishdagi xarajatlar ustidan nazoratni samarali tashkil etish ham murakkab tashkiliy jarayon hisoblanadi.

2-rasm. Davlat budjeti xarajatlarining yillarga nisbatan o'zgarishi tahlili²

Iqtisodiyot xarajatlarining o'sib borishi ularni nazorat qilishning dolzarbligini yanada kuchaytiradi. Chunki mazkur xarajatlar davlat va xususiy sektor o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni ifodalaydi hamda ularning moliyaviy ta'minoti sifatida namoyon bo'ladi. Ayrim xarajatlar yuqori ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lsa (masalan, subsidiya va kompensatsiyalar), boshqalari iqtisodiy infratuzilmani rivojlantirish orqali yangi ish o'rinlarini yaratishga xizmat qiladi. Shu sababli bu yo'nalishdagi xarajatlarni nazorat qilishda ularning maqsadga muvofiqligi va samaradorligiga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Davlat budjeti xarajatlarining o'tgan yilga nisbatan o'zgarishlarini tahlil qilish orqali ularning tarkibiy barqarorligi va o'zgaruvchanlik darajasini aniqlash mumkin bo'ladi. Bu esa davlat moliyaviy nazorati tizimi uchun muhim tahliliy asos bo'lib xizmat qiladi hamda resurslardan samarali foydalanish va moliyaviy intizomni ta'minlash yo'nalishida tegishli qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda davlat budjeti xarajatlarining o'zgarish tendensiyalarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, davlat xarajatlari mamlakat iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishining muhim moliyaviy asosi hisoblanadi. Davlat budjeti orqali iqtisodiyot tarmoqlarini qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy himoya tizimini rivojlantirish, davlat boshqaruvi faoliyatini moliyalashtirish hamda aholining turmush darajasini yaxshilashga xizmat qiluvchi vazifalar amalga oshiriladi. Shu sababli budjet xarajatlarining samaradorligi va ularning maqsadli sarflanishi davlat moliyaviy nazorati tizimining asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Davlat budjeti xarajatlari hajmi yildan-yilga ortib borayotgani va bu o'sish davlatning iqtisodiy hamda ijtimoiy funksiyalarining kengayishi bilan bog'liqligi ko'rsatildi. Ayniqsa, davlat boshqaruvi, ijtimoiy himoya va iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlaridagi xarajatlarning ortishi moliyaviy resurslarni boshqarish va nazorat qilish tizimiga bo'lgan talabni kuchaytiradi. Shu bilan birga, budjet xarajatlarining tarkibiy murakkablashuvi davlat moliyaviy nazorati tizimini zamonaviy usullar asosida takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

2015–2024-yillardagi statistik ma'lumotlar asosida ishlab chiqilgan prognoz tahlillari 2030-yilgacha davlat budjeti xarajatlari turli ssenariylar asosida o'sishda davom etishini ko'rsatmoqda. Past ssenariyda xarajatlar nisbatan sekin o'sishi kuzatilsa, yuqori ssenariyda budjet xarajatlarining sezilarli darajada oshishi ehtimoli mavjud. Bu esa davlat moliyaviy nazorati tizimining qamrovi va samaradorligini yanada kuchaytirishni talab etadi.

2 Manba: muallif ishlanmasi.

Davlat budjeti xarajatlarining ijtimoiy ahamiyati yuqori ekanligi aniqlandi. Chunki davlat xarajatlari nafaqat iqtisodiy jarayonlarni tartibga soladi, balki aholining davlatga bo'lgan ishonchini mustahkamlash, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va kam ta'minlangan qatlamlarni qo'llab-quvvatlashda ham muhim rol o'ynaydi. Shu sababli budjet mablag'laridan oqilona foydalanish va ularning natijadorligini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim.

Davlat budjeti xarajatlarining o'zgarish tendensiyalarini chuqur tahlil qilish davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. Budjet xarajatlarining tarkibiy xususiyatlarini inobatga olgan holda moliyaviy nazorat mexanizmlarini rivojlantirish, raqamli nazorat vositalarini keng joriy etish hamda moliyaviy intizomni kuchaytirish orqali davlat mablag'laridan samarali foydalanishga erishish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlari va rasmiy hisobotlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi statistik to'plamlari. – Toshkent, 2015–2024.
3. World Bank. Public Financial Management Reports and Budget Expenditure Reviews.
4. Organisation for Economic Co-operation and Development. Government at a Glance Reports.
5. Asian Development Bank hisobotlari va analitik materiallari.
6. Vahobov A., Malikov T. “Moliya”. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2018.
7. Jo'rayev A., To'xliyev N. “Davlat budjeti va g'aznachilik ishi”. – Toshkent, 2020.
8. Tursunov B. “Davlat moliyaviy nazorati va audit”. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
9. Abdullayev Yo. “Davlat moliyasi va budjet siyosati”. – Toshkent, 2019.
10. Musayev Q. “Davlat budjeti xarajatlari samaradorligini oshirish masalalari”. – Toshkent, 2022.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100